

ים

ידיעון תכנית ימית לישראל, מרץ 2015

שלום לכולם!

אנו שמחים לדווח כי דו"ח שלב ב' - חזון מטרות ואמצעי מדיניות שלדיים הושלם, וניתן לקריאה [באתר התכנית](#). עם השלמת דו"ח שלב ב', התרכזת עבודת צוות תכנית ימית לישראל בקידום שלב ג' של התכנית – פיתוח אמצעי המדיניות וגיבוש חלופות. בשלב זה אנו מתמקדת עבודת צוות התכנית בשני מישורים: פירוט אמצעי המדיניות השלדיים שהופיעו בדו"ח שלב ב', במטרה להציע צעדים אופרטיביים; וההבחנות המרחביות והפריסה המרחבית של השימושים השונים במרחב המים הכלכליים של ישראל.

במסגרת העבודה התקיים ב-16.3.2015 **מפגש היועצים השני** בנושא אמצעי מדיניות לתכנית הימית. מפגש זה היווה המשך ישיר למפגש קודם של אותו הפורום שעסק שהתקיים בראשית חודש פברואר, ואמצעי המדיניות נדונו בו בצורה עמוקה ומוכוונת חשיבה אופרטיבית – אילו המלצות ביכולתנו להביא למקבלי ההחלטות בתחומים השונים על מנת לקדם את מטרות התכנית?

בעקבות המפגש התקיימו פגישות פרטניות עם יועצי התכנית ובעלי העניין הרלוונטיים למטרות השונות, ואנו מתקדמים לקראת הכנת טיוטא ראשונה לדו"ח שלב ג, בשאיפה במהלך החודש הבא. הטיוטא העתידית תהווה את הבסיס למפגש **פורום בעלי העניין** אשר יתקיים בטכניון בתאריך ה-3.5.2015. זו למעשה תהיה ההצגה הציבורית הראשונה של דו"ח שלב ג' המתגבש, ואנו בטוחים כי לבעלי העניין בכל תחום ותחום תהיה תרומה משמעותית לנוסח הסופי.

הסדנא הבינלאומית השלישית נקבעה לתחילת חודש יולי, בהשתתפות חברי הוועדה המייעצת הבינלאומית. הסדנא תכלול גם חלק שיהיה פתוח לבעלי העניין ולציבור הרחב. פרטים נוספים יובאו בהמשך.

במקביל לחיזוק הקשרים עם בעלי העניין והקהל הרחב בישראל, למשל באמצעות [הפייסבוק](#), פועל צוות התכנית לחיזוק הקשרים עם אנשי המקצוע ובעלי העניין בתחום מרחבי העולם. בהמשך למתיחת הפנים שעבר, בימים אלה מתורגם [אתר התכנית](#) לאנגלית, ובתקופה הקרובה יועלו אליו תוצרי התכנית המתורגמים. אנו מקווים שחשיפת התכנית לגורמים בינלאומיים תביא להיזון חוזר ושיתופי פעולה לתועלת ישראל והגורמים השונים בזירה הבינלאומית, בין אם מדינות ובין אם חברות פרטיות. שיתוף פעולה מסוג זה עשוי להיות במחקר משותף למציאת שימושים נוספים לאסדות קידוח שסיימו את תפקידן. והמרתו למפעלי התפלה. מפעלי טיהור שפכים. תחנות כח ועוד. כפי שמציעה חברת [EnviroNor](#).

פעילויות קרובות נוספות בנושאי הים:

- ב- 31.3.2015 יתקיים **כנס בנושא "חידושים בחקר הים התיכון"** על ידי החברה הגיאולוגית ומכון דוידזון לחינוך מדעי. בכנס ינתנו מספר רב של הרצאות שיתייחסו לתווך החופי וליים העמוק תוך הצגת מחקרים העוסקים בעבר הגיאולוגי והפלאונטולוגי לצד תהליכים עכשוויים. פרטים נוספים [בהזמנה לכנס](#)
- ב-29.4.2015 יחמת החברה להגנת הטבע **מפגש דייגים וחובבי ים**, לקידום הרפורמה הכוללת להצלת הים. המפגש יתקיים במועצה לישראל יפה בת"א. [לפרטים נוספים ולהרשמה למפגש](#)

בג"צ נגד משרד החקלאות ופקיד הדיג הראשי

החברה להגנת הטבע הגישה עתירה לבג"צ נגד משרד החקלאות ופקיד הדיג הראשי במשרד, **בבקשה להטמיע ברישיונות הדיג של הדייגים תנאים ומגבלות, במטרה לשמור על משאב הדגה**, ולשפר את מצב הדגים ובעלי החיים בים, שהחנחו במשך שנים רבות וגרמו לנזק אדיר ולמצבו המדולדל של הים. עוד מבקשת החברה להגנת הטבע בעתירה, לאסור על הדיג בעונת רביית הדגים בים, המתחילה בראשית אפריל ומסתיימת בסוף יוני, על מנת לאפשר את שיקומו של הים ולמנוע את המשך קריסתו.

לפרטים נוספים – [החברה להגנת הטבע](#)

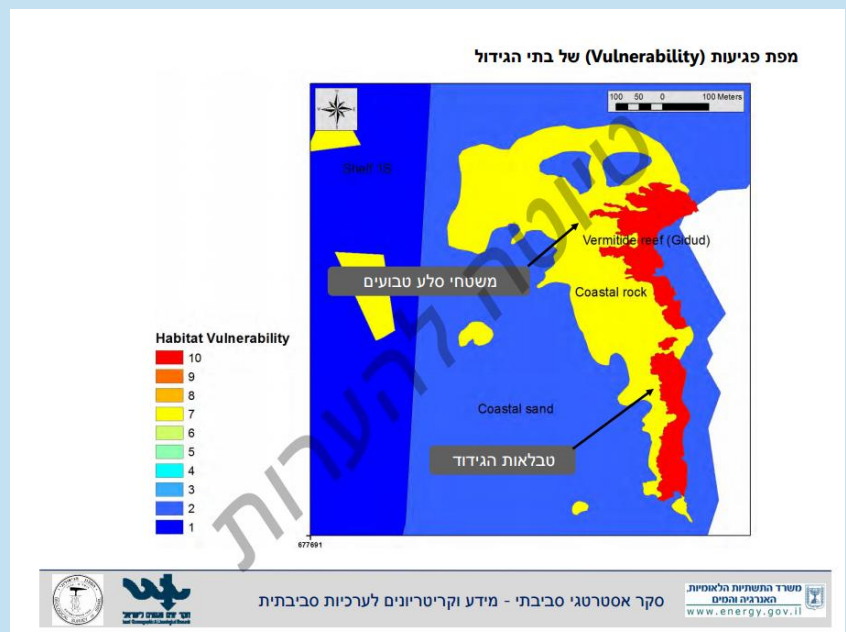
לעתירה מצורפים נתונים על מצבו הרעוע של הים, על בסיס חוות דעתו של ד"ר מנחם גורן, מאוניברסיטת תל אביב, ובהם ירידה בשלל הדגה של 40% בהיקף, בשני העשורים האחרונים; ירידה בשלל ליחידת מאמץ בדיג מכמורת (בעשור האחרון, ירידה של פי 2.5 של השלל ליחידת מאמץ (שעת גרירת רשת) לצורך השגת כמות דגים זהה, ותוך פגיעה סביבתית כפולה - עלייה של 25% בשיעור שלל לוואי); גודל דג קטן משמעותית ממקומות דומים בים התיכון, תחת מאמץ דיג זהה, משקל הדגים בישראל, כמו גם השלל ליחידת מאמץ, הם כשישית מבטורקיה. למעלה מ- 70% משלל דיג המכמורת המובא אל החוף, הוא מתחת לגודל המינימום האפשרי על פי תקנות הדיג, כלומר – מרבית הדגים נידוגים בטרם הספיקו להתרבות.

סקר סביבתי לחיפוש והפקה של נפט וגז טבעי בים

הסקר האסטרטגי הסביבתי (סא"ס) לחיפוש והפקת נפט וגז טבעי בים נועד להוות בסיס מידע ואחד מכלי העזר לקבלת החלטות, עבור הממונה על ענייני הנפט במשרד התשתיות הלאומיות האנרגיה והמים, למתן זכויות לחיפוש ולהפקת נפט וגז טבעי בים. **מטרת הסקר לתכלול שיקולים סביבתיים במסגרת פיתוח בר קיימא של משאבי נפט וגז טבעי בים ולאזן בין הצורך בפיתוח המשאב לצמצום פגיעה אפשרית בסביבה תוך בחינת תועלות נוספות מבחינה סביבתית, חברתית, כלכלית.**

עוד על [מהותו של ה-סא"ס](#), ועל [תוצרי הסא"ס](#)

בחודש פברואר התקיים מפגש בנושא הסא"ס בו הוצג חלק ג' – איסוף וניתוח מידע סביבתי קיים. חלק זה נשען על 11 מקורות מידע ומוצגים בו נתונים פיזיים וביו-גיאוגרפיים כגון ריכוזי חומרים אורגניים ואנאורגניים בקרקעית, מיפוי טבלאות גידול, תפוצת מספר מינים, מיפוי בתי גידול ועוד. המידע נאסף באמצעות מגוון אמצעים בהם תצפיות ישירות באמצעות צלילה וסקרי ROV ועד לחתכים סייסמיים. עוד בחלק זה, מוצגת מפת פגיעות כמותית ואופן חישובה של בתי גידול **וערכיות סביבתית ככלי אפשרי לקביעת אחוז השטח המומלץ לפיתוח מכל בית גידול**. גורמי הפגיעות שצויינו היו פערי מידע, גודל בית הגידול, התחדשות תכסית ומינים ייחודיים.

סיוטת מפת פגיעות לדוגמא שהוצגה במפגש ה-סא"ס

פטור מהסדר כובל להתאחדות התעשיינים לרכישת גז ממונופול תמר

לאחרונה עלתה לכותרות הודעתה של חברת נובל אנרג'י על השהיית פיתוח שדה תמר וקידום פרויקט לווייתן עד למציאת פתרון רגולטורי רגולטרי בישראל, כהגדרתה. הודעה זו באה לאחר הודעתה של הרשות להגבלים עסקיים לפני מספר חודשים בה היא שוקלת מחדש להוציא קביעה לפיה כניסת דלק ונובל ללווייתן הינה הסדר כובל שלא קיבל את אישור בית הדין. נוסף על כך, לאחרונה אף הגישו קבוצות דלק ונובל תביעה נגד המדינה בסך עשרות מליוני שקלים בגין חיוב מכירת גז לחברת חשמל במחיר מחל מחזקת תמר.

בתוך כך, הודיע לאחרונה רשות ההגבלים העסקיים על הענקת פטור מהסדר כובל להתאחדות התעשיינים המאפשר לה לנהל משא ומתן משותף בשם כל מפעלי התעשייה לצור רכישה משותפת של גז טבעי ממאגר הגז תמר. נימוקה של הודעה זו טמון בכל שמפעלי תעשייה, שהינם צרכני הגז הטבעי, סובלים מהיעדר כוח מיקוח ברכישת גז, בשל העובדה שמאגר "תמר" הוא ספק הגז הבלעדי במשק הישראלי בתקופה הנוכחית. "על רקע דברים אלו ברור כי בהסדר המקנה לחברי ההתאחדות אמצעי שבעזרתו יוכלו להיטיב את תנאיהם, אשר יש להניח כי לא היו זוכים להם אילו היו מנהלים מו"מ פרטני מול ספק הגז, גלומה תועלת ברורה.... כמו כן, השיווק הישיר של גז טבעי לתעשיינים יצמצם את הצורך בגופים שירכזו את שיווק הגז הטבעי לתעשיינים ובכך יימנע מרווח כפול". הממונה על ההגבלים העסקיים, פרופ' דוד גילה, הדגיש במסגרת האישור כי "נית לקוות כי החיסכו בעלויות ההתקשרות והטבת התנאים המסחריים שיקבלו התעשיינים יגולגלו לפחות בחלקם לידי הצרכנים ובכך ייטיבו אף עם הציבור הרחב."

שותפי קידוח תמר הודיעו על התקשרות **בהסכם לייצוא גז טבעי מפרויקט תמר** לצרכנים במצרים – להודעה המלאה

אסטרטגיות ניהול מרחבי ימי למניעת Regime Shifts

Regime Shifts (RS) הוא מונח באקולוגיה המתאר שינויים בקנה מידה גדול, פתאומיים ומתמשכים הגורמים לשינוי במבנה או בתפקוד מערכת אקולוגית. בסביבה הימית בפרט, פעילות אנתרופוגנית חוללה מגוון תהליכים העשויים להביא ל-RS. מחקר חדש*, "Marine regime shifts: drivers and impacts on ecosystems services" מנסה לבחון את גיעות המערכות האקולוגיות ותוצאותיהן האפשריות של RS בסביבה הימית באמצעות סקירה ספרותית של שלוש עשר סוגי RS וניתוחם בעזרת רשתות קשרים למציאת גורמים מניעים ותוצאות של תהליכים אלו. מתוצאות המחקר עולה כי RS נגרמים כתוצאה מאשכול גורמים מניעים לו אשכול תוצאות המתרחשות במקביל ובדפוס לא מקרי. האשכול הנפוץ שמשפיע על RS כולל ייצור מזון, שינויי אקלים ופיתוח חופי. האשכול הנפוץ של תוצאות RS כולל שירותים תרבותיים, מגוון מינים וייצור ראשוני. לתוצאות אלו השלכה על תכנון וניהול המרחב הימי מכיוון שהן מאפשרות להבין ולתעדף

בצורה נכונה יותר ניצול משאבים ומאמצי

תאום בקני מידה שונים

למניעת הסיכון של RS.

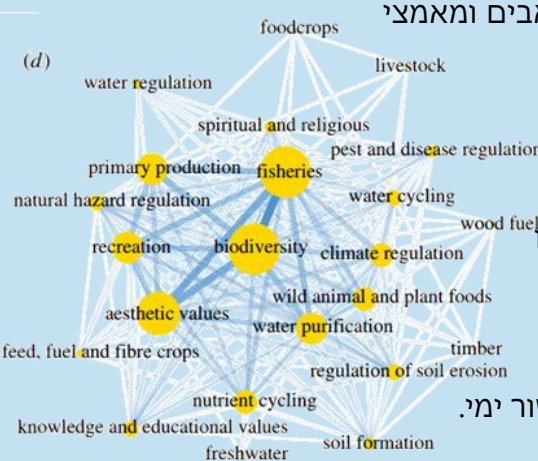
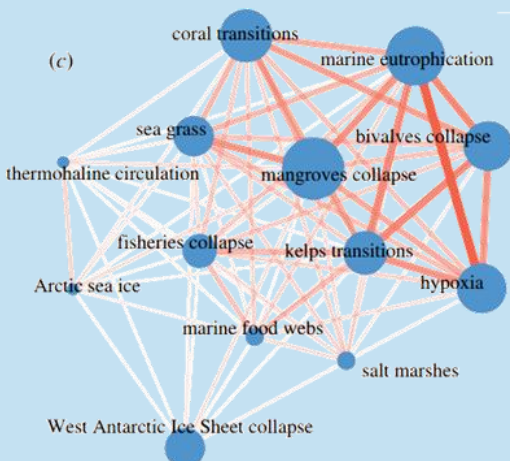
הבנת המערכת האקולוגית

באמצעות הדפוסים שאובחנו

מאפשרת לפתח אסטרטגיות

ניהול, בייחוד במקומות בהם

קיים מחסור בידע וחסך בניטור ימי.

בסכמה השמאלית, הגורמים המניעים ל-RS המבוטא ע"י הקשרים עצמם וגודלם. בסכמה הימנית, תוצאות ה-RS (פגיעה בשירותי מערכת) וחוקר הקשרים ביניהן.

* Rocha J, Yletyinen J, Biggs R, Blenckner T, Peterson G. 2015 Marine regime shifts: drivers and impacts on ecosystems services. Phil. Trans. R. Soc. B 370: 20130273. <http://dx.doi.org/10.1098/rstb.2013.0273>

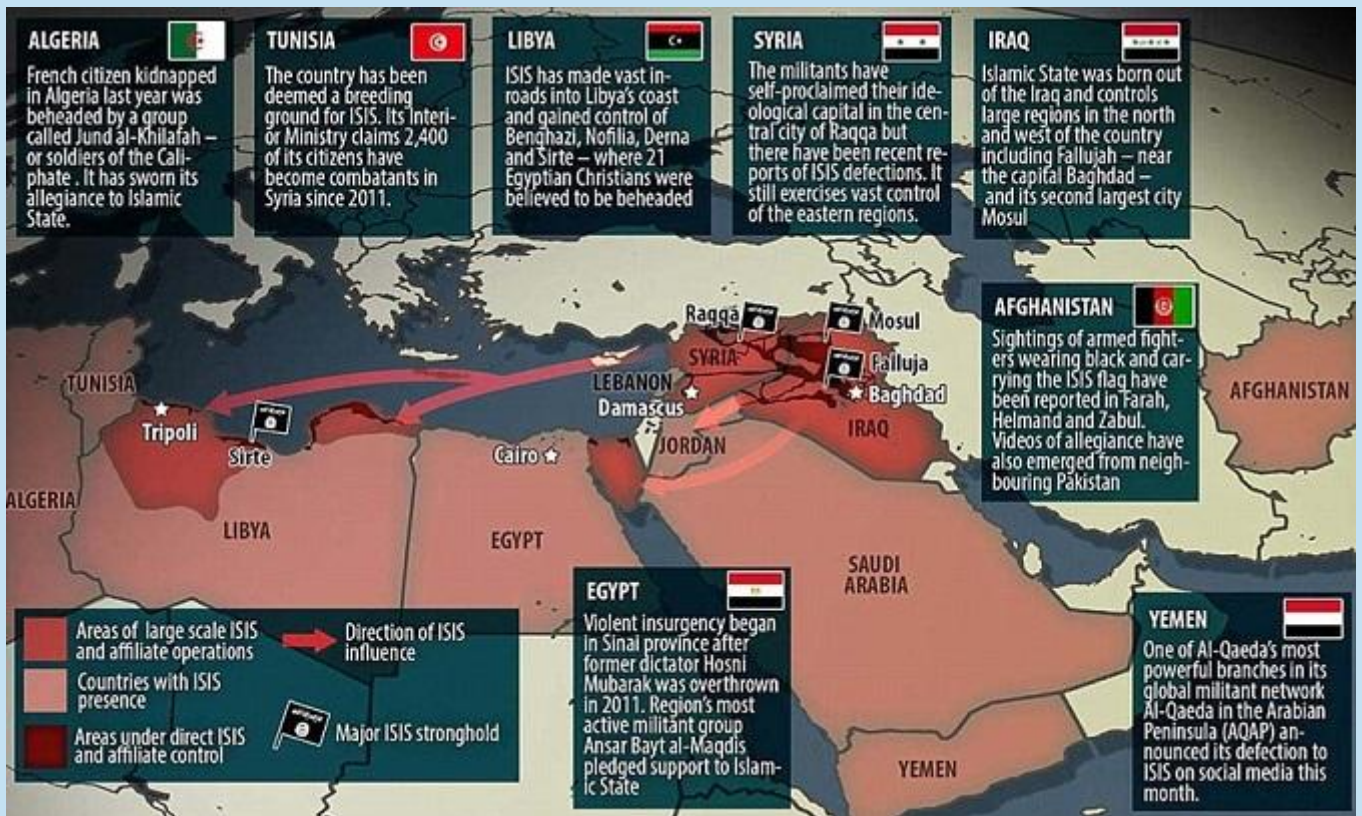
השתלטות ארגון המדינה האיסלמית על לוב מאיים על בטחון השייט והגבולות של מדינות הים התיכון

לאחרונה עלתה לכותרות השתלטות תומכי המדינה האיסלמית על חלקים נרחבים בלוב, ובייחוד בחופיה הניצבים מול אדמת אירופה. לצד איומי המפורשים שבשגרה על מדינות המערב, בהשתלטות זו איום ישיר על **בטחון השייט באגן הים התיכון, ואיום על בטחון המדינות** השוכנות לצדו, כאשר רק הים עצמו מפריד בינו לתומכי המדינה האיסלמית.

בין **האיומים הישירים** שמשקפים ניתן לציין תקיפת כלי שייט ו/או השתלטות עליהם, פגיעה בתשתיות ימיות, החדרת טרוריסטים לאדמת אירופה אם בדרך ישירה ואם בהצטרפות **לסירות המהגרים** שמתדפקות על דלתות איטליה. איום עקיף, הוא גידול ניכר במספר הפליטים והמהגרים כתוצאה מקרבות השתלטות על ארצות המגרב בכלל, ובפרט אלו המעוניינים למצוא מקלט באירופה. כמוכן שהדבר ייחייב את מדינות אירופה להקצות משאבים צבאיים ובטחוניים למיגור האיומים הנ"ל, ויחויבו הקצאות משאבים כלכליים לנושא.

לאיחוד האירופאי אסטרטגית **בטחון ימי** עליה כתבנו בעבר, ולמדינות כוחות ימיים צבאיים. לאחרונה, אף מדינות צפון אפריקה **החלו בחיזוק כוחותיהם הימיים**.

ניתן לשער כי עם השתלטות ארגון הטרור על אזורים חופיים נוספים יתחזקו גם הקשרים הימיים בין אזורים אלו, ואולי כי אף תהיה לכך השלכה על מדינת ישראל. הבטחון במרחב הימי הוא אחד ממגוון הנושאים בהם תכנית ימית לישראל עוסקת, ואחת ממטרותיה היא שילוב נושאי בטחון בתכנון וניהול מרחב זה.

מפה המציגה את התפרשות שלוחותיה של ארגון המדינה האיסלמית במדינות השונות לפי רמת האחיזה בהן (מקור: *Daily Mail*). צבע אדום כהה יותר מסמל אחיזה חזקה יותר של ארגון הטרור. לפי המפה, קיימים שני כיסים כאלו בחצי האי סיני לחופי הים התיכון, ורוב חופה של לוב, מול יוון ואיטליה, נתון לשליטתו. **ישראל בולטת בהיותה "אי" במרחב ההשפעה של המדינה האיסלמית.**